

on-line >>> www.alnari.rs
mail to >>> office@alnari.rs

Naziv originala:
Mark Alpert
THE FINAL THEORY

Copyright © 2008 by Mark Alpert
Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-597-6

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

KONAČNA TEORIJA

MARK ALPERT

Preveo Vladimir Nikolić

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

*Za Lizu, koja je
moj svet ispunila čudima*

*Oslobođena moć atoma promenila je sve
osim našeg načina razmišljanja, zato se
krećemo prema katastrofi bez premca.*

– ALBERT AJNŠTAJN

PRVO POGLAVLJE

Hans Valter Klajnman, jedan od najvećih teorijskih fizičara našeg doba, davio se u svojoj kadi za kupanje. Stranac sa dugačkim, žilavim rukama pritiskao mu je ramena na porcelansko dno kade.

Mada je voda bila duboka svega trideset centimetara, ruke koje su ga čvrsto stezale sprečavale su Hansa da izdigne lice iz vode. Grebao je strančeve šake pokušavajući da olabavi stisak, ali čovek je bio *shtarker*, mladi opaki grubijan, a Hans je bio sedamdesetdevetogodišnjak sa artritisom i slabim srcem. Mlatarajući rukama, udario je u bočne strane kade, a mlaka voda je zapljuskala svuda oko njega. Nije mogao jasno da sagleda svog napadača – čovekovo lice je bilo tek nejasna, zamagljena mrlja. Mora da se *shtarker* krišom uvukao u njegov stan kroz otvoren prozor nedaleko od požarnog izlaza i potom pojurio u kupatilo pošto je shvatio da je Hans unutra.

Dok se Hans nemoćno batrgao, osetio je sve veći pritisak u grudima. Počeo je u središtu, tik ispod prsne kosti, i začas mu je ispunio ceo grudni koš. Negativni pritisak koji je sa svih strana gurao ka unutra, stiskajući mu pluća. U roku od nekoliko sekundi vrelna gušenja podigla mu se u vrat, a Hans je otvorio usta daveći se. Mlaka voda mu je pojurila niz grlo, a Hans se sada pretvorio u stvorenje čiste panike, životinju koja se koprcala i izvijala u samrtnim grčevima. *Ne, ne, ne, ne, ne, ne!* Zatim se umirio, i dok mu se vid maglio, video je samo kako se talasići mreškaju na površini vode svega nekoliko centimetara iznad njegovog lica. Furijev red,* pomislio je. Tako su divni.

* *Furijev red* je matematička operacija kojom se periodična funkcija razlaže na sumu jednostavnih oscilatornih funkcija, odnosno sinuse i kosinuse, radi jednostavnije analize. Naziv je dobila po francuskom matematičaru Žozefu Furijeu (1768–1830). (Prim. prev.)

Ali to nije bio kraj, ne još. Kada se Hans osvestio, ležao je potrbuške na hladnim podnim pločicama, iskašljavajući vodu. Očne jabučice su ga bolele, želudac mu se prevrtao, a svaki udisaj vazduha je predstavljao pravu agoniju. Povratak u život zapravo je bio znatno bolniji od umiranja. Zatim je osetio oštar bol u leđima, tačno između plečki, i začuo kako neko govori veselim glasom: „Vreme je za buđenje!“

Stranac ga je zgrabio za laktove i prevrnuo na leđa. Hans je potiljkom udario u mokre pločice. Još uvek s mukom udišući vazduh, Hans je pogledao nagore u napadača koji je klečao na prostirci kupatila. Grdosija od najmanje stotinu kilograma. Mišićava ramena nadimala su mu se ispod crne majice, a maskirne pantalone bile su mu uvučene u crne kožne čizme. Čelava glava, nesrazmerno mala u poređenju s ogromnim telom, sa dvodnevnom čekinjama na obrazima i sivim ožiljkom na vilici. Najverovatnije narkoman, pretpostavio je Hans. Pošto me ubije, ispreturaće stan u potrazi za dragocenostima. Tek tada će glupi *putz** shvatiti da nemam ni jedan jedini prokleti cent.

Shtarker je razvukao tanke usne u osmeh. „Sada ćemo malčice da porazgovaramo, zar ne? Možete me zvati Simon, ukoliko želite.“

Čovek je govorio neobičnim naglaskom čije poreklo Hans nije mogao tačno da odredi. Oči su mu bile sitne i smečkaste, nos slomljen, a koža mu je imala boju izbledele opeke. Crte lica mu behu ružne, ali neodređene – mogao je da bude Španac, Rus, ili Turčin, maltene bilo šta. Hans je pokušao da kaže „Šta želiš?“, ali kada je otvorio usta, samo je ponovo povratio.

Simon je delovao zabavljeno. „Da, da, žao mi je zbog toga. Međutim, morao sam da vam pokažem da sam ozbiljan. A to je najbolje učiniti što pre, zar ne?“

Za divno čudo, Hans se više nije plašio. Već je prihvatio činjenicu da će ga ovaj stranac na kraju ubiti. Međutim, uznemiravala ga je krajnja besramnost ovog čoveka koji se smešio dok je Hans ležao nag kao od majke rođen na podu. Bilo mu je jasno šta će se sledeće dogoditi: Simon će mu narediti da kaže broj svoje kreditne kartice. Isto to se desilo Hansovoj susedki, osamdesetdvogodišnjoj starici koju su lopovi napali u njenom stanu i batinali sve dok im nije otkrila broj kreditne kartice.

* *Putz*, drkadžija na jidišu. (Prim. prev.)

Ne, Hans se nije plašio – bio je besan! Iskašljao je poslednje kapljice vode iz grla i pridigao se na laktove. „Ovog puta si napravio grešku, *ganefe*.* Nemam ni prebijene pare. Nemam čak ni kreditnu karticu.“

„Ne želim vaše pare, doktore Klajnman. Zanima me fizika, a ne novac. Upoznati ste s tom tematikom, pretpostavljam?“

Hans se isprva samo još više ražestio. Da li me ovaj *putz* ismeva? Šta on misli ko je? Međutim, nakon nekoliko trenutaka znatno uznemirujuće pitanje palo mu je na pamet: Kako je ovaj čovek saznao kako se zovem? I kako zna da sam fizičar?

Simon je naizgled pogodio o čemu Hans razmišlja. „Nemojte biti toliko iznenađeni, profesore. Nisam toliko neuk koliko izgledam. Možda nemam nikakve fakultetske diplome, ali veoma brzo učim.“

Hans je dosad već naslutio da ovaj čovek nije nikakav narkoman. „Ko si ti? Šta tražiš ovde?“

„Mislite o tome kao o istraživačkom projektu. O veoma izazovnoj i ezoteričnoj temi.“ Osmeh mu se proširio. „Nerado priznajem da pojedine jednačine nije bilo tako lako razumeti. No, ja imam neke prijatelje, shvatate, a oni su mi ih veoma dobro objasnili.“

„Prijatelje? Kako to misliš, prijatelje?“

„Pa, možda sam upotrebio pogrešnu reč. *Klijenti* bi verovatno bila bolja. Imam neke veoma dobro informisane i bogate klijente. A oni su me unajmili da od vas izvučem određene informacije.“

„O čemu to govoriš? Jesi li ti nekakav špijun?“

Simon se zakikotao. „Ne, ne, nisam ništa toliko grandiozno. Ja sam nezavisni preduzimač. Neka na tome ostane.“

Hansov mozak je radio punom parom. *Shtarker* je bio špijun, ili možda terorista. Nije mu bilo sasvim jasno za koga čovek tačno radi – Iran? Severnu Koreju? Al kaidu? – ali to zapravo nije ni bilo naročito bitno. Svi oni su bili isti. Međutim, Hans nije razumeo zbog čega je kopilan napao upravo njega od svih ljudi. Poput većine nuklearnih fizičara svoje generacije, Hans je tokom pedesetih i šezdesetih godina 20. veka obavljao pojedine strogo poverljive poslice za ministarstvo odbrane Sjedinjenih Američkih Država, ali je njegovu pravu specijalnost predstavljalo proučavanje radioaktivnosti. Nikada nije učestvovao u

* *Ganef*, bitanga, lupež, nitkov na jidišu. (Prim. prev.)

projektovanju ili izradi atomske bombe, a najveći deo naučne karijere je proveo baveći se teorijskim istraživanjima koja nisu imala nikakve veze sa vojskom. „Onda imam neke loše vesti za tvoje klijente, ko god oni bili“, rekao je Hans. „Nameračili su se na pogrešnog fizičara.“

Simon je odmahnuo glavom. „Ne, mislim da nisu.“

„Kakve to informacije misliš da mogu da ti pružim? Nešto o obogaćivanju uranijuma? Ne znam ama baš ništa o tome! Kao ni o konstrukciji nuklearnih bojevih glava. Moje polje izučavanja je fizika elementarnih čestica, a ne nuklearni inženjering. Svi moji radovi su dostupni na internetu; nema ničeg tajnog u vezi s njima!“

Stranac je spokojno slegnuo ramenima. „Plašim se da ste izveli pogrešan zaključak. Nije me briga za nuklearne glave i baš me briga za vaše radove. Zanima me naučni rad druge osobe, a ne vaš.“

„Zašto ste onda u mom stanu? Jeste li dobili pogrešnu adresu?“

Simonovo lice se smračilo. Pribio je Hansa na pod i položio mu šaku na grudni koš, a zatim se nagnuo napred kako bi se naslonio čitavom težinom tela. „Ta osoba je igrom slučaja neko koga ste poznavali. Vaš profesor na Univerzitetu Princeton pre pedeset pet godina? Lutajući Jevrejin iz Bavarske? Čovek koji je napisao *Zur elektrodynamik bewegter korper**? Mora da ga se sećate?“

Hans se borio da udahne vazduh. *Shtarkerova* ruka je izgledala nemoguće teška. *Mein gott*, pomislio je. Ovo ne može biti stvarno.

Simon se nagnuo još više, približavajući lice toliko blizu Hansovom da je mogao da vidi crne dlačice unutar čovekovih nozdra. „On vam se divio, doktore Klajnman. Smatrao vas je jednim od svojih najdarovitijih asistenata. Blisko ste sarađivali tokom poslednjih godina njegovog života, zar ne?“

Hans nije mogao da odgovori čak ni da je to želeo. Simon ga je pritiskao toliko snažno da je osećao kako mu kičmeni pršljenovi stružu o kičmenu moždinu.

„Da, on se vama divio. Ali ono što je daleko važnije, on vam je verovao. Govorio vam je o svemu čime se bavio tokom tih godina. Uključujući i *Einheitliche feldtheorie*.“**

* O elektrodinamici tela u pokretu. (Prim. prev.)

** Teorija ujedinjenih polja. (Prim. prev.)

Upravo u tom trenutku Hansu je puklo rebro. Na levom boku, na spoljašnjem zakrivljenju, gde je sila istezanja bila najjača. Bol mu je planuo u grudima i Hans je otvorio usta da zavrišti, ali nije mogao da udahne dovoljno vazduha čak ni da zastenje. *Oh gott, gott im himmel!* Istog časa njegov racionalni um raspao se u paramparčad, a on je bio preplašen, bio je užasnut! Zbog toga što je napokon uvideo šta ovaj stranac zaista želi od njega, i zato što je znao da na kraju neće moći da mu se odupre.

Simon je najzad popustio pritisak i uklonio ruku sa Hansovih grudi. Hans je duboko udahnuo, i dok mu je vazduh ulazio u pluća, ponovo je osetio oštar ubod bola u levom boku. Plućna maramica mu je bila pokidana, što je značilo da će mu levo plućno krilo ubrzo otkazati. Plakao je od bola i drhtao sa svakim udisajem vazduha. Simon je stajao nad njim držeći ruke na bokovima, vedro se smešeći, prilično zadovoljan svojim delom. „Dakle, da li se konačno razumemo? Shvatate li šta tražim?“

Hans je klimnuo glavom, a zatim sklopio oči. Žao mi je, *Herr doktor*, pomislio je Hans. Sada ću vas izdati. U mislima je opet ugledao profesora, video ga je jasno kao da veliki čovek stoji upravo tu pred njim u kupatilu. Međutim, uopšte nije ličio na fotografije koje su svima bile poznate, na neurednog genija sa razbarušenom sedom kosom. Hans se sećao profesora iz poslednjih nekoliko meseci njegovog života. Usukani obrazi, upale oči, poraženi izraz na licu. Čovek koji je nazreo istinu, ali zarad dobrobiti sveta nije smeo da je naglas izgovori.

Hans je osetio udarac u boku, tik ispod polomljenog rebra. Bol mu je sevnuo kroz trup, a oči mu se naglo otvoriše. Simonova kožna čizma je počivala na Hansovom obnaženom kuku. „Nemamo vremena za spavanje“, rekao je. „Moramo mnogo toga da uradimo. Doneću vam list papira iz vašeg radnog stola, a vi ćete sve lepo da napišete.“ Okrenuo se i krenuo iz kupatila. „Ukoliko nešto ne budem razumeo, vi ćete to natenane da mi objasnite. Kao na seminaru. Ko zna, možda ćete čak i uživati u tome.“

Simon je krenuo niz hodnik prema Hansovoj spavaćoj sobi. Trenutak kasnije, Hans je začuo zvukove premetačine. Sa strancem van vidokruga, delić Hansovog straha je iščezao i on je ponovo bio u stanju da suvislo razmišlja, barem dok se kućkin sin ne vrati u kupatilo. A mislio je o *shtarkerovim* čizmama, njegovim ulaštenim, crnim, vojničkim

čizmama. Hans je osjetio nalet gađenja. Čovek je pokušavao da liči na nacistu. U suštini, on je upravo to i bio, nacista, nimalo drugačiji od razbojnika u smeđim uniformama koje je Hans video kako marširaju ulicama Frankfurta kada mu je bilo sedam godina. A ti ljudi za koje je Simon radio, ti bezimeni „klijenti“? Ko su oni bili, ako ne nacisti?

Simon se vratio u kupatilo sa hemijskom olovkom u jednoj šaci i beležnicom u drugoj. „U redu, krenite od samog početka“, rekao je. „Želim da mi napišete revidiranu jednačinu polja.“

Nagnuo se pružajući mu hemijsku i beležnicu, ali Hans ih nije uzeo. Pluća su mu otkazivala i svaki dah je predstavljao mučenje, ali nije nameravao da pomogne ovom nacisti. „Tornjaj se dođavola“, prodahtao je.

Simon mu je uputio blago prekoran pogled kakav se upućuje nestašnom petogodišnjaku. „Znate šta, doktore Klajnman? Čini mi se da vam je potrebno još jedno kupanje.“

Stranac je glatkim pokretom podigao Hansa sa poda i ponovo ga uronio ispod vode. Hans se još jednom borio da podigne lice na površinu, iznova udarajući rukama u ivice kade dok je grebao *shtarkerove* ruke. Ako ništa drugo, drugi put je bio još strašniji od prvog, zato što je Hans sada tačno znao šta ga čeka – agonija gušenja, mahnito batrganje, i naposletku bezumno poniranje u tminu.

Hans je ovog puta pao znatno dublje u nesvest. Bio mu je potreban ogroman napor da izroni iz mračnog ambisa, pa čak i nakon što je otvorio oči, osećao se kao da se nije u potpunosti razbudio. Vidno polje mu je bilo zamagljeno po ivicama, i mogao je da guta vazduh samo u plitkim udisajima.

„Jeste li živi, doktore Klajnman? Čujete li me?“

Glas je sada bio nerazgovetan i prigušen. Kada je Hans podigao pogled, ugledao je obris *shtarkera*, ali mu je sada izgledalo kao da je čovekovo telo okruženo polusenkom vibrirajućih čestica.

„Zaista bih voleo kada biste bili malčice razumniji, doktore Klajnman. Ukoliko logično sagledate situaciju, shvatićete da je sve ovo oko lišanje nepotrebno. Ne možete večno da skrivate nešto poput ovoga.“

Hans je pumnije osmotrio polutamu koja je obavijala čoveka i uvideo da čestice zapravo ne vibriraju – one su nastajale i nestajale u trenutku, parovi čestica i antičestica koji su se magično pojavljivali

iz kvantnog vakuuma, a zatim podjednako brzo nestajali. Ovo je zapanjujuće, pomislio je Hans. Kad bih samo imao kameru!

„Čak i da nam ne pomognete, moji klijenti će na kraju ipak dobiti ono što žele. Možda to niste znali, ali vaš profesor se poverio i drugim asistentima. Smatrao je da bi bilo pametno da razdeli informacije među njima. Već smo kontaktirali s nekima od te postarije gospode, i bili su prilično predusretljivi. Na ovaj ili onaj način, dobićemo ono što nam je potrebno. Pa zašto stoga ne biste olakšali sebi muke?“

Izgledalo je kao da kratkotrajne, prolazne čestice postaju sve veće dok je Hans zurio u njih. Kada ih je detaljnije osmotrio, postalo mu je jasno da to uopšte nisu čestice već zapravo beskrajno tanke strune koje su se protezale iz jedne zavesa prostora u drugu. Strune su podrhtavale između lelujavih zavesa, koje su se uvijale u cevi i konuse i manifolde.* A čitav složeni ples odvijao se baš kako je predviđeno, tačno onako kako je *Herr doktor* opisao!

„Žao mi je, doktore Klajnman, ali moje strpljenje je pri kraju. Ne uživam u ovome, ali vi mi zaista ne ostavljate drugi izbor.“

Čovek ga je triput šutnuo u levu stranu grudi, ali Hans to nije čak ni osetio. Prozračna zavesa prostora obmotala se oko njega. Hans je mogao da ih sagleda jasno kao dan, poput talasastih površi od duvanog stakla, bleštavih i neprobojnih, a ipak mekih na dodir. No, čovek očigledno nije mogao da ih vidi. Ko je bio ovaj tip, uopšte? Izgledao je poput klovna, stojeći tu u crnim kožnim čizmama. „Zar ih ne vidiš?“ prošaptao je Hans. „Nalaze ti se tačno pred očima!“

Čovek je uzdahnuo. „Pretpostavljam da ovo zahteva znatno energičniju vrstu ubeđivanja.“ Vratio se u hodnik i otvorio vrata ostave za rublje. „Da vidimo šta imamo ovde.“ Posle nekoliko trenutaka se vratio u kupatilo noseći u rukama plastičnu bocu sa alkoholom i peglu na vodenu paru. „Doktore Klajnman, možete li da mi kažete gde se nalazi najbliža utičnica?“

Hans je sasvim zaboravio na prisustvo čoveka. Nije video ništa izuzev čipkastih nabora univerzuma, koji su se borili oko njega poput beskrajnog mekanog čebeta.

* *Manifoldi* ili *mnogostrukosti*, apstraktni matematički prostori u kojima svaka tačka ima okolinu koja podseća na euklidovski prostor, ali čija globalna struktura može biti komplikovanija. (Prim. prev.)

DRUGO POGLAVLJE

Dejvid Swift je bio u neobično dobrom raspoloženju. On i Džona, njegov sedmogodišnji sin, upravo su proveli predivno popodne u Central parku. Da kruniše dan, Dejvid im je kupio sladoled od prodavca u Sedamdeset drugoj ulici, i sada su otac i sin šetali kroz sparni junski suton prema stanu Dejvidove bivše supruge. Džona je takođe bio dobro raspoložen, zato što je desnom šakom – u levoj je držao sladoled u kornetu – vitlao novom „superkvasilicom“. Dok je Džona hodao pločnikom, lenjo je nišanio raznorazne mete visokotehnološkom puškom na vodu – prozore, poštanske sandučice, jata golubova – ali Dejvid nije bio zabrinut. Ispraznio je rezervoar za vodu puške pre nego što su napustili park.

Džona je nekako uspevao da liže sladoled dok je istovremeno nišanio niz mušicu „superkvasilice“. „Tata, objasni mi ponovo kako radi. Zašto voda izleće toliko brzo?“

Dejvid mu je već dvaput objasnio čitav proces, ali mu nije smetalo da ponovi. Obožavao je da vodi ovakve razgovore sa sinom. „Kada pritisneš tu crvenu stvarčicu... ručicu za pumpu. To gura vodu iz velikog u mali rezervoar.“

„Čekaj, a gde je mali rezervoar?“

Dejvid je pokazao na zadnji deo puške. „Ovde. U malom rezervoaru ima malo vazduha, i kada sipaš vodu u njega, onda preostaje manje mesta za vazduh. Molekuli vazduha se stiskaju jedni uz druge i zauzvrat počinju da guraju vodu.“

„Ne razumem. Zašto guraju vodu?“

„Zato što molekuli vazduha uvek poskakuju unaokolo, shvataš? A kada ih guraš jedne prema drugima, onda oni još više potiskuju vodu.“

„Mogu li da poneseš pušku u školu na čas prirode i društva?“

„Ovaj, pa ne znam baš...“

„Zašto da ne? To je nauka, zar ne?“

„Mislim da ne dozvoljavaju da se puške na vodu unose u školu. Ali u pravu si, zaista ima nauke u ovoj stvarčici. Čovek koji je izmislio 'superkvasilicu' bio je naučnik. Nuklearni inženjer koji je radio za Nasu.“

Autobus je projurio niz aveniju Kolambus, a Džona ga je ispratio svojom puškom na vodu. Izgledalo je kao da polako gubi interesovanje za fiziku „superkvasilice“. „Zašto *ti* nisi postao naučnik, tata?“

Dejvid je razmislio na trenutak pre nego što mu je odgovorio. „Pa ne mogu svi da budu naučnici. Ali ja pišem knjige o istoriji nauke i to je takođe zabavno. Na taj način saznajem mnogo toga o čuvenim ljudima kao što su Isak Njutn i Albert Ajnštajn, i držim predavanja o njima.“

„Ja ne želim to da radim. Ja ću postati pravi naučnik. Izmisliću svemirski brod koji može da odleti do Plutona za pet sekundi.“

Bilo bi zanimljivo razgovarati o svemirskom brodu, ali je Dejvidu sada bilo nelagodno. Osetio je potrebu da popravi sopstveni položaj u sinovljevim očima. „Nekada davno, dok sam bio na fakultetu, bavio sam se pravom naukom. O svemiru.“

Džona se okrenuo od ulice i zablujio u njega. „Misliš na svemirske brodove?“ upitao je pun nade. „Svemirske brodove koji mogu da prelete milijardu kilometara u sekundi?“

„Ne, mislim na nauku koja se bavi oblikom svemira. Time kako bi kosmos izgledao kada bi postojale svega dve dimenzije umesto tri.“

„Ne razumem. Šta su to dimenzije?“

„Univerzum sa dve dimenzije ima dužinu i širinu, ali nema dubinu. Poput ogromnog čaršava.“ Dejvid je ispružio ruke sa dlanovima okrenutim nadole, kao da ravna beskrajan čaršav. „Imao sam tog učitelja, profesora Klajnmana? On je jedan od najpametnijih naučnika na celom svetu. Zajedno smo napisali naučni rad o dvodimenzionalnim univerzumima.“

„Naučni rad?“ Uzbuđenje je čilelo sa Džoninog lica.

„Da, to je ono što naučnici rade – pišu radove o svojim otkrićima. Tako da njihove kolege mogu da saznaju šta su pronašli.“

Džona se vratio posmatranju saobraćaja. Bilo mu je toliko dosadno da nije čak ni upitao šta znači reč *kolega*. „Pitaću mamu mogu li da ponesem 'superkvasilicu' na čas prirode i društva.“

Minut-dva kasnije ušetali su u zgradu u kojoj su Džona i njegova majka živeli. Dejvid je takođe živeo tu sve do pre dve godine, kada su se on i Karen razveli. Sada je živeo u iznajmljenom stanu nešto dalje prema centru, bliže njegovom poslu na Univerzitetu Kolambija. Svakog radnog dana u tri sata po podne čekao je Džonu ispred škole i vraćao ga je majci četiri sata kasnije. Ovakav aranžman im je omogućio da izbegnu pozamašan trošak unajmljivanja dadilje. Međutim, Dejvidovo raspoloženje bi se svaki put srozalo kada bi prošao kroz predvorje svoje nekadašnje zgrade i ušao u spori lift. Osećao se kao izgnanik.

Kada su napokon stigli na četrnaesti sprat, Dejvid je ugledao kako Karen stoji pred vratima stana. Još uvek je bila odevena u radnu odeću; nosila je crne cipele sa štiklom i sivo poslovno odelo, standardnu uniformu korporacijskog advokata. Držeći ruke prekrštene na grudima pomno je proučavala bivšeg supruga, sa očiglednim neodobravanjem posmatrajući trodnevne čekinje na Dejvidovom licu, blatom uprljane farmerice i majicu na kojoj je bilo odštampano ime njegovog softbol tima, Beskorisni istoričari. Potom je spazila „superkvasilicu“. Predosetivši nevolju, Džona je dodao pušku Dejvidu i provukao se pored majke u stan. „Moram da piškim“, povikao je dok je trčao prema kupatilu.

Karen je zavrtila glavom dok je posmatrala pušku na vodu. Zalutali čuperak plave kose landarao joj je kraj levog obraza. I dalje je prelepa, pomislio je Dejvid, ali to je bila hladna lepota, ledena i nepokolebljiva. Podigla je ruku i vratila neposlušni pramen na mesto. „O čemu si, kog đavola, razmišljao?“

Dejvid se unapred pripremio za ovo. „Slušaj, već sam kazao Džoni pravila. Nema prskanja drugih ljudi. Bili smo u parku i gađali smo kamenje i drveće. Bilo je zabavno.“

„Misliš li da je mitraljez prikladna igračka za sedmogodišnjaka?“

„To nije mitraljez, u redu? Osim toga, na kutiji je pisalo 'Za decu stariju od sedam godina.'“

Karen začkilji očima i napući usne. Bio je to izraz koji je često pravila usred uzavrele rasprave, i Dejvid ga je oduvek mrzeo. „Znaš li šta klinici rade sa ovim 'superkvasilicama'?“ upitala je. „Sinoć sam gledala reportažu o njima na vestima. Grupa klinaca iz Stejten Ajlanda umesto vode je sipala benzin u rezervoar kako bi pretvorili pušku u bacač plamena. Zamalo su spalili čitav komšiluk.“

Dejvid je duboko uzdahnuo. Više nije želeo da se svađa s Karen. Zbog toga su se i razveli – sve vreme su se svađali pred Džonom. Tako da uopšte nije bilo smisla nastavljati ovaj razgovor. „Dobro, dobro, smiri se. Samo mi reci šta želiš da uradim.“

„Ponesi pušku kući sa sobom. Možeš dozvoliti Džoni da se igra s njom dok je s tobom, ali ja ne želim tu stvar u svom domu.“

Pre nego što je Dejvid stigao da odgovori, začuo je zvonjavu fiksnog telefona iz unutrašnjosti stana. Potom je čuo kako Džona viče: „Ja ću se javiti!“ Karen skrenu pogled i na trenutak je izgledalo kao da će pojuriti prema telefonu, ali je umesto toga iskrenula glavu u stranu kako bi bolje čula. Dejvid se zapitao zove li je to njen novi dečko. Karen je počela da se zabavlja sa drugim advokatom, srdačnim sedokosim gospodinom sa dve bivše supruge i mnogo novca. Dejvid nije bio ljubomoran na uobičajen način – njegova strast prema Karen odavno je iščilela. Međutim, nije mogao da podnese pomisao na to da se taj licemerni glupan druži sa Džonom.

Džona je došao do ulaznih vrata sa bežičnim telefonom u rukama. Stao je kao ukopan, verovatno zbunjen uznemirenim izrazima na licima svojih roditelja. Potom je pružio slušalicu Dejvidu. „Tebe traže, tata.“

Karenino lice se snuždilo. Delovala je izdano. „To je čudno. Zašto bi tebe iko zvao ovde? Zar nemaju tvoj novi broj?“

Džona je slegnuo ramenima. „Čovek na telefonu je rekao da je iz policije.“

Dejvid je sedeo na zadnjem sedištu taksija koji je ubrzavao na sever prema bolnici Sveti Luka. Padao je mrak, a svi parovi željni provoda utorkom uveče okupljali su se ispred restorana i barova na aveniji Amsterdam. Dok je taksi jurio pored sporih autobusa i kamioneta,

Dejvid je zurio u neonske reklame iznad restorana, a bleštava naranđasta slova proletala su mu pred očima.

Napadnut, kazao je policijski detektiv. Profesor Klajnman je napadnut u svom stanu u Sto dvadeset sedmoj ulici. Sada je ležao u kritičnom stanju na Odeljenju intenzivne nege u bolnici Sveti Luka. I tražio je da vidi Dejvida Svifta. Prošaptao je Dejvidov broj telefona bolničarima. Bolje požurite, rekao mu je detektiv. Dejvid ga je upitao: „Zašto? Šta nije u redu?“, a detektiv mu je odgovorio: „Samo požurite.“

Dejvid se vrpolio na sedištu od osećanja krivice. Nije video profesora Klajnmana već duže od tri godine. Starac je maltene postao pustinjak otkako je penzionisan sa Odeljenja za fiziku Univerziteta Kolambija. Živeo je u sićušnom stanu na obodu zapadnog Harlema, i poklonio je sav svoj novac Izraelu. Bez žene, bez dece. Fizika je predstavljala čitav njegov život.

Dvadeset godina ranije, dok je Dejvid bio na postdiplomskim studijama, Klajnman je bio njegov mentor. Dejvidu se čovek svideo od samog početka. Nije bio ni uzdržan niti strog, i često je govorio na jidišu za vreme svojih predavanja o kvantnoj teoriji. Dejvid je jedanput nedeljno odlazio u Klajnmanov kabinet da bi slušao kako profesor razjašnjava misterije talasnih funkcija i virtuelnih čestica.* Nažalost, sva strpljiva objašnjenja nisu bila dovoljna; nakon dve godine osujećenosti, Dejvid je morao da prizna da je zagrizao više nego što može da proguta. Jednostavno, nije bio dovoljno pametan da bude fizičar. Stoga je napustio specijalističke studije i prebacio se na sledeću najbolju stvar: doktorat iz istorije prirodnih nauka.

Klajnman je bio razočaran, ali pun razumevanja. Uprkos neuspehu na studijama fizike, Dejvid je starcu prirastao za srce. Ostali su u kontaktu tokom sledećih deset godina, a nakon što je Dejvid započeo istraživanje za svoju knjigu – studiju o saradnji Alberta Ajnštajna sa mnogobrojnim asistentima – Klajnman mu je ponudio pomoć u vidu vlastitih sećanja o čoveku kojeg je nazivao *Herr doktor*. Knjiga *Na plećima divova* postigla je neverovatan uspeh i izgradila Dejvidovu reputaciju. Sada je bio redovan profesor na Odeljenju istorije prirodnih nauka Univerziteta Kolambija. No, Dejvid

* U fizici, virtuelne čestice su čestice velike mase koje postoje veoma kratak period vremena, ne narušavajući zakon očuvanja energije. (Prim. prev.)

je znao da to nije naročito bitno. U poređenju sa genijem poput Klajnmana, on nije postigao baš ništa u životu.

Taksi se uz škripu kočnica zaustavio ispred ulaza u Odeljenje intenzivne nege bolnice Sveti Luka. Pošto je platio vozaču, Dejvid je protrčao kroz pomična staklena vrata i istog časa spazio trojicu policajaca koji su stajali pored stola za prijem. Dvojica su bili u uniformama: sredovečni narednik sa pozamašnim stomakom i visoki, žgoljavi pozornik koji je izgledao kao da je tek juče završio srednju školu. Treći čovek je bio detektiv u civilu, lepuškasti Latinoamerikanc u besprekorno ispeglanom odelu. To je čovek koji me je pozvao, pomislio je Dejvid. Setio se prezimena: Rodrigez.

Dok mu je srce tuklo u grudima, Dejvid je prišao policajcima. „Izvinite? Ja sam Dejvid Swift. Jeste li vi detektiv Rodrigez?“

Detektiv je trezveno klimnuo glavom. Međutim, dvojica pozornika su se veselo domunđavali. Trbušasti narednik se nasmešio Dejvidu. „Hej, imate li vi dozvolu za tu stvarčicu?“

Pokazao je rukom na „superkvasilicu“. Dejvid je bio toliko rastrojen da je sasvim zaboravio na to da još uvek drži u rukama Džoninu pušku na vodu.

Rodrigez se namrštio na narednika. Bio je slika i prilika poslovnosti. „Hvala vam na dolasku, gospodine Swift. Jeste li vi rođak gospodina Klajnmana?“

„Ne, nisam, ja sam mu samo prijatelj. Bivši student, zapravo.“

Detektiv je izgledao donekle zbunjeno. „On je bio vaš profesor?“

„Da, na Univerzitetu Kolambija. Kako je on? Da li je teško poređen?“

Rodrigez je položio ruku na Dejvidovo rame. „Molim vas, pođite s nama. Pri svesti je, ali ne odgovara na naša pitanja. Insistira na tome da razgovara jedino s vama.“

Detektiv je poveo Dejvida niz hodnik, dok su dvojica pozornika hodala na začelju. Prošli su pored dve medicinske sestre koje su ih ozbiljno pogledale. To nije bio dobar znak. „Šta se desilo?“ upitao je Dejvid. „Kazali ste da ga je neko napao?“

„Upravo pravimo uviđaj o provali“, rekao je Rodrigez ravnodušno. „Neko je s druge strane ulice video kako nepoznati čovek ulazi u stan gospodina Klajnmana preko požarnih merdevina. Kada

je patrola pristigla, pronašli su gospodina Klajnmana u kupatilu, u kritičnom stanju. To je sve što za sada znamo.“

„Kako to mislite, u kritičnom stanju?“

Detektiv je gledao pravo ispred sebe. „Ma ko da je ovo uradio, u pitanju je veoma bolesna osoba. Gospodin Klajnman ima opekotine trećeg stepena na licu, grudima i genitalijama. Takođe, jedno plućno krilo mu je probušeno, a povređeni su mu i još neki unutrašnji organi. Doktori kažu da mu srce otkazuje. Veoma mi je žao, gospodine Swift.“

Dejvidu se grlo stegnulo. „Zar ne mogu da ga operišu?“

Rodriguez je odmahnuo glavom. „Ne bi preživio operaciju.“

„Prokletstvo“, promumlao je Dejvid. Osećao je više gnev nego žalost. Stegnuo je pesnice kada je pomislio na to kako doktora Hansa Valtera Klajnmana, tog ljubaznog i briljantnog starca, mlati neka sadistička ulična protuva.

Došli su do prostorije sa natpisom ŠOK-SOBA na vratima. Dejvid je kroz vrata ugledao još dve medicinske sestre u zelenoj odeći, koje su stajale pored kreveta okruženog medicinskim aparatima – kardiografom, defibrilatorom i stalkom za infuziju. Dejvid iz hodnika nije mogao da vidi ko leži na krevetu. Krenuo je da zakorači u sobu kada ga je detektiv Rodriguez zgrabio za ruku.

„Znam da vam ovo teško pada, gospodine Swift, ali nam je potrebna vaša pomoć. Želim da upitate gospodina Klajnmana da li se seća ičega u vezi sa napadačem. Bolničari su mi kazali da je dok se nalazio u kolima hitne pomoći, iznova ponavljao nekoliko imena.“ Rodriguez je pogledao preko Dejvidovog ramena u mladog pozornika. „Koja je ono imena ponavljao?“

Žutokljuni pandur je prelistao stranice beležnice. „Ovaj, pričakajte koji sekund. Bila su to neka nemačka imena, koliko se sećam. U redu, pronašao sam ih. Ajnhard Ligin i Feld Teri.“

Rodriguez se pomno zagledao u Dejvida. „Poznajete li ove ljude? Da li su posredi saradnici gospodina Klajnmana?“

Dejvid je u sebi ponovio imena: Ajnhard Ligin, Feld Teri. Bila su veoma neobična, čak i za nemačka imena. Potom mu je sinulo.

„To nisu imena“, rekao je. „U pitanju su dve nemačke reči. *Einheitliche feldtheorie*.“

„Šta sad pa to znači?“

„Teorija ujedinjenih polja.“

Rodríguez ga je belo pogledao. „A šta je to, kog đavola?“

Dejvid je odlučio da mu obrazloži na isti način na koji bi objasnio Džoni. „To je teorija koja bi razjasnila sve prirodne sile, od gravitacije, preko elektriciteta, pa do nuklearne energije. To je sveti gral fizike. Istraživači već decenijama rade na tom problemu, ali niko još uvek nije osmislio zadovoljavajuću teoriju.“

Debeli narednik se zakikotao. „Pa, eto ga naš osumnjičeni. Teorija ujedinjenih polja. Da li da izdam poternicu?“

Rodríguez se opet namrštio na narednika, a zatim se ponovo okrenuo prema Dejvidu. „Samo upitajte gospodina Klajnmana čega se seća. Bilo kakva informacija bila bi nam od velike pomoći.“

Dejvid je rekao: „U redu, pokušaću“, ali je sada bio zbunjen. Zbog čega bi Klajnman ponavljao baš te reči? Teorija ujedinjenih polja bio je donekle staromodan termin. Većina fizičara je danas upotrebljavala izraze poput teorije struna, ili M-teorije, ili kvantne gravitacije, što behu imena skorašnjih pristupa istovetnom problemu. Štaviše, Klajnman nije bio preterano naklonjen nijednom od ovih pristupa. Govorio je da se njegove kolege fizičari kreću u sasvim pogrešnom pravcu. Umesto da pokušaju da shvate način na koji univerzum funkcioniše, oni su gradili gizdave kule matematičkih formula.

Rodríguez ga je nestrpljivo pogledao. Uzeo je „superkvasilicu“ iz Dejvidovih ruku i blago ga gurnuo prema šok-sobi. „Bolje da sada uđete. Nije mu ostalo još dugo.“

Dejvid je klimnuo glavom, a potom je zakoračio u prostoriju. Dok je prilazio krevetu, dve medicinske sestre su se obzirno povukle i usredsredile pažnju na kardiograf.

Dejvid je najpre uočio zavoje, debele slojeve gaze nalepljene preko desne strane Klajnmanovog lica i zavoje natopljene krvlju obmotane preko njegovih grudi. Bandaži su prekrivali najveći deo Klajnmanovog tela, a opet nisu uspevali da sakriju sve povrede. Dejvid je video mrlje sasušene krvi ispod starčeve sede kose i ljubičaste modrice na oba ramena. Međutim, najgora stvar je bila tamnoplava boja njegove kože. Dejvid je dovoljno poznao fiziologiju kako bi

znao šta to znači: Klajnmanovo srce više nije moglo da pumpa krv zasićenu kiseonikom u ostatak tela. Doktori su mu navukli masku za kiseonik na lice i uspravili su ga u sedeći položaj kako bi mu izvukli tečnost iz pluća, ali te intervencije nisu imale naročito mnogo efekta. Dejvid je osetio kako mu se grudi stežu dok je posmatrao profesora Klajnmana. Starac je već izgledao poput leša.

Međutim, nakon nekoliko sekundi, leš je počeo da se miče. Klajnman je otvorio oči i polako podigao levu ruku do lica. Čvorovratim prstima je kucnuo providnu plastičnu masku koja mu je pokrivala nos i usta. Dejvid se nagnuo nad krevet. „Doktore Klajnman? To sam ja, Dejvid. Možete li da me čujete?“

Premda su profesorove oči bile vodnjikave i zamućene, zaustavile su se na Dejvidovom licu. Klajnman je ponovo kucnuo po maski za kiseonik, a zatim je zgrabio plastičnu kesu za vazduh koja je visila ispod, puneći se i prazneći nalik trećem plućnom krilu. Nakon nekoliko trenutaka petljanja, stegnuo ju je u šaku i počeo da je cima nadole.

Dejvid se uspaničio. „Da li nešto nije u redu? Zar vazduh ne prolazi kako treba?“

Klajnman je jače povukao kesu koja mu se uvrnula u šaci. Usne su mu se mrdale iza plastične maske. Dejvid se primakao bliže. „Šta je u pitanju? Šta nije u redu?“

Starac je odmahnuo glavom. Kap znoja mu je skliznula niz slepoočnicu. „Zar ih ne vidiš?“ prošaptao je kroz masku. „Zar ne vidiš?“ „Zar ne vidim šta, profesore?“

Klajnman je pustio kesu i podigao ruku u vazduh, okrećući je lagano kao da pokazuje nagradu. „Tako su divne“, prošaptao je.

Dejvid je čuo vlažno krkljanje u Klajnmanovim grudima. Bila je to tečnost koja mu se vraćala u pluća. „Znate li gde se nalazite, profesore? U bolnici ste.“

Klajnman je nastavio da zadivljeno posmatra šaku, ili preciznije, prazan prostor na otvorenom dlanu. „Da, da“, zašištao je.

„Neko vas je napao u vašem stanu. Policija želi da zna sećate li se ičega.“